

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
У. ВОТ
представено на 6 септември 2018 година¹

Дело C-386/17

Stefano Liberato
срещу
Luminita Luisa Grigorescu

(Преюдициално запитване, отправено от Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд, Италия)

„Преюдициално запитване — Съдебно сътрудничество по граждански дела — Регламент (ЕО) № 44/2001 Член 5, точка 2 — Член 27 — Член 35, параграф 3 — Компетентност, признаване и изпълнение на съдебни решения по дела за издръжка — Регламент (ЕО) № 2201/2003 — Членове 19 и 24 — Компетентност, признаване и изпълнение на съдебни решения по брачни дела и по дела, свързани с родителската отговорност — Висящ процес — Нарушение на правилата за висящ процес — Последици — Забрана за преразглеждане на компетентността на съда, който е постановил решението“

1. Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 19 и 24 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с които се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000².
2. Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Stefano Liberato и г-жа Luminita Luisa Grigorescu във връзка с признаването от страна на италианските съдилища на решение на румънските съдилища, отнасящо се до брачната връзка, родителската отговорност и задълженията за издръжка.
3. Това дело ще даде повод на Съда да уточни дали нарушаването на правилата за висящ процес от страна на съда, пред който искът е предявен по-късно, може да представлява основание за непризнаване на постановеното от него решение.
4. В края на своя анализ ще предложи, изцяло в съответствие с решение от 19 ноември 2015 г., Р³, да се приеме, на първо място, че член 35, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001⁴ на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела⁵ и член 24 от Регламент № 2201/2003 трябва да се тълкуват в смисъл, че забраняват нарушаването на правилата за висящ процес, установени

¹ Език на оригиналния текст: френски.

² ОВ L 338, 2003 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 6, стр. 183 и поправка в ОВ L 99, 2016 г., стр. 34.

³ C-455/15 PPU, наричано по-нататък „решение Р“, EU:C:2015:763.

⁴ Относно необходимостта да се вземе предвид този регламент, вж. точки 43 и 44 от настоящото заключение.

⁵ ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74 и поправка в ОВ L 10, 2014 г., стр. 32.

в член 27 от Регламент № 44/2001 и в член 19 от Регламент № 2201/2003, от съда, пред който искът е предявен по-късно, да представлява основание за непризнаване на постановеното от него решение поради противоречие с обществения ред на държавата членка, в която се иска признаването.

I. Правна уредба

A. Правото на Съюза

1. Регламент № 44/2001

5. Член 5, точка 2 от Регламент № 44/2001 гласи:

„Срещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка:

[...]

2) по делата за издръжка — в съдилищата на мястото, където получаващият издръжка има местоживеене или обичайно пребиваване, или ако делото е свързано с производство относно гражданското състояние на лице — в съда, който съобразно своето право е компетентен да разглежда такова производство, освен ако тази компетентност се основава единствено на гражданството на една от страните“.

6. Член 27 от този регламент има следния текст:

„1. Когато дела с един и същ предмет и между същите страни[...] са заведени в съдилищата на различни държави членки, всеки съд, различен от първия сезиран съд, спира разглеждането на делото служебно, докато бъде установена компетентността на първия сезиран съд.

2. Когато бъде установ[ена] компетентността на първия сезиран съд, всеки друг съд, различен от първия сезиран съд, се отказва от компетентност в полза на този съд“.

7. Член 28 от посочения регламент гласи:

„1. Когато свързани иски са висящи пред съдилища от различни държави членки, всеки съд, различен от първия сезиран съд, може да спре разглеждането на делото.

2. Когато тези иски са висящи на първа инстанция, всеки съд, различен от първия сезиран съд, може също така, по молба на една от страните да се откаже от компетентност, ако първия[т] сезиран съд е компетентен по отношение на въпросните иски и правото му допуска тяхното обединяване.

3. За целите на настоящия член исковите се смятат за свързани, когато те се намират в такава тясна връзка помежду си, че е целесъобразно да бъдат разгледани и решени заедно, за да се избегне рискът от противоречащи си съдебни решения, постановени в отделни производства“.

8. Член 34 от същия регламент предвижда:

„Съдебно решение не се признава:

1. ако признаването явно противоречи на публичната политика в държавата членка, в която се иска признаване;

[...]

3. ако то противоречи на съдебно решение, постановено по спор между същите страни в държавата членка, в която се иска признаване;

4. ако то противоречи на по-рано постановено съдебно решение, постановено в друга държава членка или в трета държава по същия предмет и между същите страни, при условие че по-ранното съдебно решение отговаря на условията, необходими за признаването му в сезираната държава членка“.

9. Член 35 от Регламент № 44/2001 гласи:

„1. Освен това, съдебното решение не се признава, ако то противоречи на раздел 3, 4 или 6 от глава II, както и в случаите по член 72.

2. При проверката на основанията за компетентността по предходния параграф съдът или органът, който е сезиран, е обвързан от фактическите констатации, на основата на които съдът на държавата членка по произход е определил своята компетентност.

3. При спазване на параграф 1 не може да бъде преразглеждана компетентността на съда на държавата членка по произход. Критерият за публична политика, посочен в член 34, точка 1, не може да се прилага по отношение на правилата относно компетентността“.

2. Регламент № 2201/2003

10. Съображения 11, 12, 21 и 33 от Регламент № 2201/2003 гласят:

„(11) Задълженията за издръжка са изключени от обхвата на настоящия регламент, тъй като те се уреждат от Регламент [...] № 44/2001 [...]. Компетентните по смисъла на настоящия регламент съдилища най-общо имат компетентност да се произнасят относно задълженията за издръжка посредством прилагането на член 5, [точка] 2 от Регламент [...] № 44/2001 [...].

(12) Основанията за определяне на компетентността по делата за родителската отговорност, [установени с настоящия регламент], са оформени в светлината на най-добрия интерес на детето и особено на критерия на близостта. Това означава, че компетентността на първо място трябва да се отнася към държавата членка на обичайното пребиваване на детето, освен в някои случаи на промяна на пребиваването на детето по силата на споразумения между носителите на родителската отговорност.

[...]

(21) Признаването и изпълнението на решения, постановени в държава членка, се основава на принципа на взаимно доверие и основанията за непризнаване се ограничават до необходимия минимум.

[...]

(33) Настоящият регламент зачита основните права и спазва принципите на Хартата на основните права на Европейския съюз. В частност, той желае да гарантира зачитането на основните права на детето, както са предвидени в член 24 [от] Хартата [на] основните права [...].“

11. Член 12 от този регламент, озаглавен „Пророгация на компетентност“, гласи следното в параграфи 1 и 2:

„1. Съдилищата на държавите членки, които са компетентни по силата на член 3 по молбите за развод, законна раздяла и унищожаване на брака[,] са компетентни по всички въпроси, които се отнасят до родителската отговорност, свързани с тази молба, когато:

а) поне единият от съпрузите притежава родителска отговорност за детето;

и

б) компетентността на съдилищата е била изрично или по друг недвусмислен начин приета от съпрузите или от носителите на родителска отговорност, към момента на сезирането на съд[а], и е във висш интерес на детето.

2. Компетентността по параграф 1 се прекратява[,] когато:

а) решението, с което се допуска или отхвърля молбата за развод, законна раздяла или унищожаване на брака, влезе в сила;

б) в случаите, когато производството по отношение на родителската отговорност е все още висящо към датата по смисъла на буква а), [от момента, в който] решението по това производство е станало окончателно;

в) производствата по смисъла на букви а) и б) са приключили по друга причина“.

12. Член 17 от посочения регламент, озаглавен „Проверка на компетентност“, гласи:

„Когато пред съд в държава членка е заведено дело, по което той, по силата на настоящия регламент не е компетентен, а компетентността принадлежи на съда на друга държава членка по силата на настоящия регламент, той служебно прогласява, че не е компетентен“.

13. Член 19 от същия регламент, озаглавен „Висящ процес и свързани иски“, предвижда:

„1. Когато делата за развод, законна раздяла или унищожаване на брака между същите страни са заведени пред съдилища в различни държави членки, съдът, пред който искът е предявен по-късно, спира съдебното производство до установяване на компетентността на първия сезиран съд.

2. Когато производството, отнасящо се до родителската отговорност по отношение на същото дете и включващо същото основание, е внесено пред съдилищата на различни държави членки, съдът, пред който искът е предявен по-късно, спира съдебното производство до установяване на компетентността на съда, който първи е сезиран.

3. След установяване на компетентността на първия сезиран съд, съдът[,] пред който искът е предявен по-късно, се отказва от компетентност в полза на първия сезиран съд.

В този случай страната, която е завела иск пред съда, сезиран по-късно, може да заведе същия иск пред съда, сезиран по-рано“.

14. Член 21 от Регламент № 2201/2003, озаглавен „Признаване на решения“, гласи следното в параграфи 1 и 4:

„1. Решение, постановено в една държава членка, се признава в друга държава членка без изискване за специални процесуални действия.

[...]

4. Когато искането за признаване на решение е повдигнато като съпътстващ въпрос пред съд в държава членка, този съд може да се произнесе с решение по въпроса“.

15. Член 22 от този регламент, озаглавен „Основания за непризнаване на решения, които са постановени по иски за развод, законна раздяла на съпрузи или унищожаване на брак“, гласи:

„Решение по иск за развод, законна раздяла на съпрузи или унищожаване на брак не се признава:

а) ако това признаване е в очевидно противоречие с обществената политика в държавата членка, където се иска;

[...]

в) ако решението е в противоречие с решение, постановено по дело между същите страни в държавата членка, където се иска признаване;

[...]“.

16. Член 23 от посочения регламент, озаглавен „Основания за непризнаване на решения за родителската отговорност“, има следния текст:

„Решение, отнасящо се до родителската отговорност на съпрузите, не се признава:

а) ако това признаване е в очевидно противоречие с обществената политика в държавата членка, където се иска, като се взема предвид най-добрия[т] интерес на детето;

[...]

д) ако решението е в противоречие с издадено по-късно решение относно родителската отговорност, постановено в държавата членка, където се иска признаване;

[...]“.

17. Член 24 от същия регламент, озаглавен „Забрана за преразглеждане на компетентността на съда, който е постановил решението“, гласи:

„Компетентността на съда в държава членка, постановил решението, не може да се преразглежда. Нормата на член 22, буква а) и член 23, буква а) относно съобразяване с обществената политика[...] не може да се прилага към правилата относно компетентността, регламентирани в членове 3—14“.

Б. Италианското право

18. Член 150 от Codice civile (Граждански кодекс), озаглавен „Законна раздяла на съпрузи“, гласи:
„Допуска се законна раздяла на съпрузите.

Раздялата може да е по съдебен ред или по взаимно съгласие.

Съпрузите имат право да искат съдебна раздяла или одобрение от съда на раздялата по взаимно съгласие“.

19. Член 151 от Гражданския кодекс, озаглавен „Съдебна раздяла“, предвижда:

„Искане за раздяла може да бъде отправено, когато — дори независимо от желанието на единия или двамата съпрузи — са налице обстоятелства, които правят невъзможно продължаването на съвместното съжителство или сериозно вредят на възпитанието на децата.

При постановяването на раздялата съдът постановява — когато са налице необходимите условия и е направено искане за това — раздялата по вина на един от съпрузите, като взема предвид поведението му, което противоречи на задълженията, произтичащи от брака“.

20. Запитващата юрисдикция уточнява, че разпоредбата, която се прилага *ratione temporis* за целите на окончателното прекратяване на брака (развод), е член 3, първа алинея, точка 2, буква b) от legge n. 898 (Disciplina dei casi di scioglimento del matrimonio) (Закон № 898 (Режим на случаите на прекратяване на брака)⁶ от 1 декември 1970 г., който има следната редакция:

„Иск за прекратяване на брака или на гражданскоправните последици от брака може да се предяви от единия от съпрузите:

[...]

2) в случаите, когато:

[...]

- b) има влязло в сила решение за съдебна раздяла на съпрузите или по съдебен ред е одобрена раздялата по взаимно съгласие или е налице фактическа раздяла, настъпила най-малко две години преди 18 декември 1970 г. Във всички посочени по-горе случаи, за да се предяви иск за прекратяване на брака или на гражданскоправните последици от брака, раздялата трябва да е продължила без прекъсване най-малко три години, считано от явяването на съпрузите пред председателя на съда, който провежда производството за законна раздяла на съпрузите, включително в случаите, когато съдебният спор е преобразуван в раздяла по взаимно съгласие“.

21. Запитващата юрисдикция добавя, че родителската отговорност и задължението за издръжка на детето в случай на раздяла и развод се уреждат по един и същ начин в членове 337 bis—337 octies от Гражданския кодекс.

⁶ GURI № 306 от 3 декември 1970 г., стр. 8046.

II. Фактите по спора в главното производство и преюдициалните въпроси

22. Г-н Liberato и г-жа Grigorescu сключват брак в Рим (Италия) на 22 октомври 2005 г. и живеят заедно в тази държава членка до раждането на детето им на 20 февруари 2006 г. Постепенно брачните отношения се влошават. Майката отвежда детето в Румъния и никога повече не се връща в семейното жилище в Италия⁷.

23. С искова молба от 22 май 2007 г. до Tribunale di Teramo (Районен съд Терамо, Италия) г-н Liberato иска законна раздяла и упражняване на родителските права по отношение на детето. Г-жа Grigorescu се конституира като страна по делото и иска раздялата да бъде обявена по вина на съпруга, да ѝ бъде поверено упражняването на родителските права по отношение на детето и да се осъди бащата да плаща издръжка за детето.

24. С решение от 19 януари 2012 г.⁸ Tribunale di Teramo (Районен съд Терамо) обявява законната раздяла на съпрузите по вина на г-жа Grigorescu и с отделно определение разпорежда събирането на доказателства, за да се произнесе по насрещните искания на страните относно упражняването на родителската отговорност.

25. При все още висящо съдебно производство в Италия по въпроса за родителската отговорност, г-жа Grigorescu сезира на 30 септември 2009 г. Judecătoria București (Районен съд Букурещ, Румъния) с искане за развод, упражняване на родителските права по отношение на детето и осъждане на бащата да плаща издръжка за детето.

26. В рамките на това състезателно производство срещу г-н Liberato същият най-напред прави възражение за наличие на висящ процес с мотива, че производството за раздяла на съпрузите е било започнато първо в Италия. Въпреки това с решение от 31 май 2010 г. Judecătoria București (Районен съд Букурещ) обявява прекратяването на брака, възлага упражняването на родителските права по отношение на детето на майката и определя режима на лични отношения на бащата с детето, както и размера на издръжката, която последният трябва да плаща за детето.

27. Това съдебно решение влиза в сила след решение на Curtea de Apel București (Апелативен съд Букурещ, Румъния) от 12 юни 2013 г., което потвърждава решението на Tribunalul București (Градски съд Букурещ, Румъния) от 3 декември 2012 г., отхвърлящо въззивната жалба на г-н Liberato срещу решението от 31 май 2010 г.

28. Делото за раздяла на съпрузите, водено в Италия, приключва по-късно с решение от 8 юли 2013 г. на Tribunale di Teramo (Районен съд Терамо). Този съд предоставя на бащата упражняването на родителските права по отношение на детето и разпорежда незабавното връщане на последното в Италия. Освен това посоченият съд определя режима на лични отношения на майката с детето в Италия под надзора на социалните служби и прокуратурата и осъжда майката да плаща издръжка за детето.

7 В окончателно решение № 1072 на Curtea de Apel București (Апелативен съд Букурещ, Румъния), 3-то гражданско отделение за малолетни и непълнолетни лица и семейноправни въпроси, от 12 юни 2013 г., което е приложено към акта за преюдициално запитване и представено от г-н Liberato, се уточнява, че „[с]ъдът приема, че страните са сключили брак в Италия през октомври 2005 г. и до октомври 2006 г. са живели ту в Румъния, ту в Италия. След тази дата страните са във фактическа раздяла, тъй като ответницата и роденото от брачния съюз малолетно дете живеят само в Румъния. Така, считано от 2006 г., ответницата живее само в Румъния, където е единственото и' местопребиваване“. От текста на акта за преюдициално запитване е видно, че по законосъобразността на преместването или завръщането на детето не се спори.

8 Запитващата юрисдикция уточнява, че това съдебно решение е влязло в сила.

29. Tribunale di Teramo (Районен съд Терамо) отхвърля съпътстващото искане на г-жа Grigorescu, на основание Регламент № 2201/2003, за признаване в Италия на решението за развод, постановено от Tribunalul București (Градски съд Букурещ) на 3 декември 2012 г. Tribunale di Teramo (Районен съд Терамо) отбелязва, че бракоразводното производство в Румъния е започнато през 2009 г., след производството за законна раздяла на съпрузите, започнато през 2007 г. в Италия, и че Tribunalul București (Градски съд Букурещ) е нарушил член 19 от Регламент № 2201/2003, като не е спрял съдебното производство.

30. Г-жа Grigorescu подава въззивна жалба срещу това решение, като най-напред отправя съпътстващо искане за признаване на решението на Curtea de Apel București (Апелативен съд Букурещ) от 12 юни 2013 г., с което е отхвърлено възражението за наличие на висящ процес с мотива — според запитващата юрисдикция — че съгласно румънското процесуално право предметът на двете дела не е идентичен⁹. С решение от 31 март 2014 г. Corte d'appello di L'Aquila (Апелативен съд Аквила, Италия) изменя решението, постановено в първоинстанционното производство, и уважава възражението за сила на пресъдено нещо, придобита от постановеното от румънските съдилища решение за развод, което се отнася също и до упражняването на родителските права и издръжката на детето. Този съд приема, че нарушението, извършено от съдебните органи, пред които искът е предявен по-късно — а именно румънските съдилища — на правилата за висящ процес в правото на Съюза не е „релевантно“ за целите на проверката на условията за признаване на приетите от Румъния окончателни мерки, че между румънските съдебни решения и решенията, постановени в Италия, няма противоречие, и заключава, че няма основания, свързани по-специално с обществения ред, които да възпрепятстват признаването на румънското решение.

31. Г-н Liberato подава касационна жалба срещу това решение на Corte d'appello di L'Aquila (Апелативен съд Аквила).

32. Запитващата юрисдикция Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд, Италия) посочва, че постановеното в Румъния решение се отнася до брачната връзка, родителската отговорност и задължението за издръжка. В образуваното в Италия производство за законна раздяла на съпрузите са направени същите искания, с изключение на искането, засягащо брачната връзка, което не е идентично, защото в италианския правен ред се изисква преди развода да се установи, че предвидените в закона условия за законна раздяла на съпрузите са изпълнени.

33. Тази юрисдикция посочва най-напред, че не са налице основания, изведени от член 22, буква в) от Регламент № 2201/2003, от член 23, буква д) от този регламент или от член 34, параграф 4 от Регламент № 44/2001, които да възпрепятстват признаването на румънското решение по отношение съответно на брачното положение, родителската отговорност и задълженията за издръжка.

34. Според посочената юрисдикция по-нататък трябва да се разгледа дали приложимите разпоредби от правото на Съюза, свързани с наличието на висящ процес, а именно член 19 от Регламент № 2201/2003 и член 27 от Регламент № 44/2001, са нарушени от съдилищата на държавата членка, в която е постановено решението, чието признаване се иска, и в случай че са нарушени разпоредбите и на двата регламента — дали това нарушение може да представлява пречка за признаването поради неговото явно противоречие с обществения ред.

⁹ За повече подробности относно мотивите вж. точка 61 от настоящото заключение.

35. Запитващата юрисдикция подчертава, че европейските правила за всящ процес са израз на принципа, около който се изгражда системата за доверие и сътрудничество, която е основа за движението на съдебни решения между държавите членки. Правилата за всящ процес се основават на три принципа, а именно самостоятелност на това понятие, забрана за сезирания по-късно съд да преразглежда компетентността на първия сезиран съд и времево предимство на същия, което сезираният по-късно съд е длъжен да зачита.

36. Запитващата юрисдикция отбелязва, че възражението за наличие на всящ процес, което г-н Liberato повдига на всеки етап от румънското производство и по-специално пред Curtea de Apel București (Апелативен съд Букурещ), е отхвърлено с мотива, че румънската национална процесуална норма за всящ процес, от една страна, и понятието за всящ процес в правото на Съюза, както фигурира в член 19, параграф 1 от Регламент № 2201/2003, от друга страна, налагат изискване за пълна идентичност на основание, предмет и страни. Така тя стига до извода, че румънските съдилища не са спазили текста на член 19, параграф 1 от Регламент № 2201/2003, който поставя делата за развод, законна раздяла и унищожаване на брака на равна основа и следователно не изисква идентичност на предмета и основанията.

37. Що се отнася до решението относно задължението за плащане на издръжка за детето, запитващата юрисдикция посочва, че то е поставено в причинно-следствена зависимост от решението за родителската отговорност и не може да бъде отделено от него нито логически, нито юридически, тъй като зависи от решението по главните искания. Тя счита, че условията по член 28 от Регламент № 44/2001, разгледани във връзка с член 3 от Регламент (ЕО) № 4/2009 на Съвета от 18 декември 2008 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на съдебни решения и сътрудничеството по въпроси, свързани със задължения за издръжка¹⁰, са изпълнени, независимо че тази разпоредба не е пряко приложима¹¹.

38. Според запитващата юрисдикция окончателното румънско решение, чието признаване се иска, е постановено от съд, който не е компетентен да разгледа спора, защото е сезиран по-късно.

39. Запитващата юрисдикция счита, че това нарушение засяга не само прилагането на критерия за предоставяне на съдебната компетентност между две държави членки, но също така — предвид функцията на всящия процес в системата за автоматично признаване и изпълнение на съдебните решения на държавите членки — и с прилагането на принципа за процесуален обществен ред в правото на Съюза, който се материализира посредством законното движение на съдебните решения в рамките на Съюза. Принципът на времево предимство, който е в основата на процесуалното правило, по силата на което е повдигнато възражението за всящ процес, придобива основополагащо значение в процесуалното право на Съюза, защото неговата функция е избягването на съдебни инициативи, целящи единствено да възпрепятстват изхода от процеси, по които има несъгласие с решенията по същество, които вече са постановени от компетентния първи сезиран съд, чиято компетентност в конкретния случай е била приета по неоспорим начин.

40. Запитващата юрисдикция изтъква също, че член 24 от Регламент № 2201/2003, с който се забранява преразглеждането на компетентността на съда, който е постановил решението, препраща към правилата относно компетентността, регламентирани в членове 3—14 от този регламент, а не към правилото по член 19 от посочения регламент.

10 ОВ L 7, 2009 г., стр. 1 и поправки в ОВ L 131, 2011 г., стр. 26, ОВ L 8, 2013 г., стр. 19 и ОВ L 281, 2013 г., стр. 29.

11 Съгласно член 76, трета алинея от Регламент № 4/2009 последният се прилага, считано от 18 юни 2011 г.

41. При тези обстоятелства Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Има ли нарушаването на правилата за всящ процес, предвидени в член 19, параграфи 2 и 3 от Регламент № 2201/2003, отражение само върху определянето на компетентността и следващото от това прилагане на член 24 от този регламент, или, напротив, това нарушение може да представлява пречка от гледна точка на процесуалния обществен ред за признаването в държавата членка, чийто съд е сезиран първи, на решението, постановено в държавата членка, чийто съд е сезиран по-късно, като се има предвид, че член 24 се позовава единствено на правилата за определяне на компетентността, предвидени в членове 3—14 от Регламент № 2201/2003, но не и в член 19 от него?
- 2) Противоречи ли тълкуването на член 19 от Регламент № 2201/2003, според което този член е само критерий за определянето на компетентността, на понятието от правото на Съюза за всящ процес, както и на функциите и целта на тази разпоредба да се предвиди съвкупност от императивни норми в областта на процесуалния обществен ред — като гаранция за създаването на общо пространство, основано на взаимно доверие и процесуална лоялност между държавите членки, в което може да има автоматично признаване и свободно движение на решенията?“.

III. Анализ

42. С оглед на обстоятелствата по делото в главното производство определянето на последиците от неспазването на правилата за всящ процес изисква да се уточнят предварително всички разпоредби, които трябва да се тълкуват, както и условията за прилагане на механизма за всящ процес.

A. Предварителни бележки

1. По преформулирането на преюдициалните въпроси

43. Трябва да се отбележи, че запитващата юрисдикция поставя въпросите си единствено с оглед на Регламент № 2201/2003, докато от акта за преюдициално запитване е видно, че делото в главното производство се отнася не само до родителската отговорност, но и до задълженията за издръжка, които не попадат в обхвата на този регламент¹².

44. Следователно поставените въпроси трябва да бъдат преформулирани, като се вземе предвид член 5, точка 2 от Регламент № 44/2001, приложим при това положение за исковете, подадени преди 18 юни 2011 г.¹³.

45. Освен това трябва да се има предвид, че с двата си преюдициални въпроса, които следва да бъдат разгледани заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 35, параграф 3 от Регламент № 44/2001 и член 24 от Регламент № 2201/2003 могат да се тълкуват в смисъл, че не забраняват нарушаването на правилата за всящ процес, установени в член 27 от Регламент № 44/2001 и в член 19 от Регламент № 2201/2003, от съда, пред който

¹² Това предложение за преформулиране на въпроса трябва да бъде разгледано в светлината на предложението, направено от Съда в решение от 15 февруари 2017 г., W и V (C-499/15, EU:C:2017:118, т. 44—46 и цитираната съдебна практика).

¹³ Tribunale di Teramo (Районен съд Терамо) е сезиран с главното искане на 22 май 2007 г., той отлага разглеждането на акцесорните искове с решение от 19 януари 2012 г. и се произнася по тях с неокончателно решение от 8 юли 2013 г.

искът е предявен по-късно, да може да представлява основание за непризнаване на постановеното от него решение поради противоречие с обществения ред на държавата членка, в която се иска признаването, съдържащ процесуални норми, считани за съществени в правния ред на Съюза.

2. По характера на механизма, предвиден в регламенти № 44/2001 и № 2201/2003 в случай на всящ процес

46. Тези два регламента налагат на съда, пред който искът е предявен по-късно, да се откаже от компетентността си в случай на всящ процес¹⁴. Съдът констатира, че „член 19 от Регламент № 2201/2003^[15] има текст, близък до този на член 27 от Регламент № 44/2001, който заменя член 21 от [...] конвенция^[16] и въвежда механизъм, еквивалентен на механизма, предвиден в двете последно споменати разпоредби за случаите на всящ процес. Поради това трябва да се вземат предвид съображенията на Съда относно тези разпоредби“¹⁷.

3. По механизма, въведен за случаите на всящ процес, и неговата цел

47. Както Съдът вече подчерта, що се отнася до Регламент № 2201/2003, „законодателят на Съюза е въвел ясен и ефикасен механизъм за решаване на случаите на всящ процес (вж. по аналогия отнасящото се до Регламент № 44/2001 решение *Cartier parfums-lunettes* и *Axa Corporate Solutions assurances*, C-1/13, EU:C:2014:109, т. 40)“¹⁸.

48. Този механизъм, който „се основава на хронологичната поредност, в която са сезирани съдилищата“¹⁹, означава, че съдът, пред който искът е предявен по-късно, трябва да спре служебно съдебното производство до установяване на компетентността на първия сезиран съд.

14 Може да се отбележи, че задължението да се спазва хронологичната поредност на сезиранията, се съдържа и в член 12 от Регламент № 4/2009, който е по-стриктен от член 19 от Регламент № 2201/2003, тъй като изисква тройна идентичност на основание, предмет и страни. Същото важи за член 17 от други три регламента, а именно Регламент (ЕС) № 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство (ОВ L 201, 2012 г., стр. 107 и поправки в ОВ L 344, 2012 г., стр. 3 и ОВ L 60, 2013 г., стр. 140), Регламент (ЕС) 2016/1103 на Съвета от 24 юни 2016 година за изпълнение на засиленото сътрудничество в областта на компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения по въпроси, свързани с имуществения режим между съпрузи (ОВ L 183, 2016 г., стр. 1 и поправки в ОВ L 113, 2017 г., стр. 62 и ОВ L 167, 2018 г., стр. 36), и Регламент (ЕС) 2016/1104 на Съвета от 24 юни 2016 година за изпълнение на засиленото сътрудничество в областта на компетентността, приложимото право, признаването и изпълнението на решения в областта на имуществените последици на регистрираните партньорства (ОВ L 183, 2016 г., стр. 30 и поправка в ОВ L 113, 2017 г., стр. 62). В последните два регламента се уточнява, че в случай на спиране на производството поради наличие на всящ процес „по искане на сезиран със спора съд всеки друг сезиран съд незабавно уведомява първия съд относно датата, на която е бил сезиран“. Текстът на член 29 от Регламент (ЕО) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1) е подобен. Трябва да се отбележи, че механизмът, предвиден в член 33 от този регламент в случай на всящ процес извън ЕС, който представлява важно нововъведение, не е сравним.

15 Този регламент отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000 на Съвета от 29 май 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на решенията по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност за децата на двамата съпрузи (ОВ L 160, 2000 г., стр. 19). Член 11, параграф 2 от този регламент предвиждаше условия за дерогация от тройната идентичност на предмет, основание и страни само при развод.

16 Конвенция от 27 септември 1968 г. относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3), изменена с последващите конвенции за присъединяването на новите държави членки към тази конвенция.

17 Вж. решение от 6 октомври 2015 г., А (C-489/14, EU:C:2015:654, т. 27).

18 Вж. решение от 6 октомври 2015 г., А (C-489/14, EU:C:2015:654, т. 29).

19 Вж. решение от 6 октомври 2015 г., А (C-489/14, EU:C:2015:654, т. 30).

49. Съдът уточнява, че „за да е установена компетентността на първия сезиран съд по смисъла на член 19, параграф 1 от [...] Регламент [№ 2201/2003], достатъчно е първият сезиран съд да не е отклонил служебно своята компетентност и никоя от страните да не я е оспорила преди или до изявлението, което съгласно неговото национално право се счита за първото защитно действие по същество пред този съд (вж. по аналогия решение *Cartier parfums-lunettes* и *Axa Corporate Solutions assurances*, C-1/13, EU:C:2014:1099, т. 44)²⁰.

50. По-конкретно, както Съдът е постановил, „[в] зависимост от възможностите, които дава националното право, сезираният по-късно съд може, ако двата спора са между едни и същи страни, да поиска от страната, която [прави възражение] за всящ процес, информация за твърдения друг спор и за съдържанието на искането. Освен това, като вземе предвид факта, че Регламент № 2201/2003 е основан на сътрудничеството и взаимното доверие между съдилищата, този съд може да предупреди първия сезиран съд за подаденото пред него искане, да привлече вниманието на последния към възможното наличие на всящ процес, да го прикани да му предостави информацията за предявеното пред него искане и да вземе становище по въпроса за компетентността си по смисъла на Регламент № 2201/2003 или да изпрати евентуално постановените си решения по този въпрос. Накрая, по-късно сезираният съд би могъл да се обърне към централния орган в своята държава членка“²¹.

51. Императивността на правилата за всящ процес, установени в член 19 от Регламент № 2201/2003²², се обосновава с тяхната цел. Съдът отбелязва, че „тези правила са предназначени да възпрепятстват воденето на паралелни производства пред съдилищата в различни държави членки и евентуалното постановяване на противоречащи си съдебни решения в резултат от това“²³.

52. Те участват в прилагането на принципа на автоматично признаване на съдебните решения, постановени в държавите членки, който почива на принципа на взаимно доверие.

4. По условията за наличие на всящ процес и прилагането им към спора в главното производство

53. Съгласно постоянната съдебна практика понятията, които се използват, за да се определи кога е налице всящ процес, по-специално в регламенти № 44/2001 и № 2201/2003, трябва да се считат за самостоятелни.

54. Така в областта на родителската отговорност Съдът припомня изрично този принцип, като се основава на целите, преследвани с Регламент № 2201/2003, и на „обстоятелството, че текстът на член 19, параграф 2 от този регламент не съдържа понятието „всящ процес“, използвано в правните системи на различни държави членки, а предвижда редица материални предпоставки, които изграждат дефиницията на това понятие“²⁴.

20 Вж. решение от 6 октомври 2015 г., А (C-489/14, EU:C:2015:654, т. 34). Това тълкуване, вдъхновено от тълкуването на член 27 от Регламент № 44/2001, важи и за прилагането на член 19, параграф 2 от Регламент № 2201/2003. Този подход позволява да се разрешават случаите, в които първият сезиран съд не се е произнесъл изрично по своята компетентност.

21 Вж. решение от 9 ноември 2010 г., Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, т. 81). В това отношение европейската съдебна мрежа по граждански и търговски дела (ЕСМГТД) играе първостепенна роля за опростяването и ускоряването на съдебното сътрудничество при прилагане на тези разпоредби в случай на всящ процес или на член 15 от Регламент № 2201/2003.

22 Същото важи и за член 27 от Регламент № 44/2001 за разлика от разпоредбите, приложими в случаите на свързани искове (член 28 от този регламент). Следва да се отбележи, че Регламент № 2201/2003, подобно на предходния Регламент № 1347/2000, не съдържа специфично правило за свързаните искове.

23 Вж. решение от 6 октомври 2015 г., А (C-489/14, EU:C:2015:654, т. 29 и цитираната съдебна практика).

24 Вж. решение от 9 ноември 2010 г., Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, т. 66 и цитираната съдебна практика).

55. При делата, отнасящи се до брачната връзка, от сравнението на член 19, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 с параграф 2 от него е видно, че единственото условие, което трябва да се разгледа, за да се определи дали е налице паралелно производство, се отнася до страните. Съдът имаше възможност изрично да установи това в решение от 6 октомври 2015 г., A²⁵. Така той постановява, че „състояние на висящ процес може да е налице, когато са сезирани [...] две съдилища в различни държави членки, едното — с иск за съдебна раздяла, а другото — с иск за развод, или пък когато и двете са сезирани с иски за развод“²⁶.

56. Ако в хода на производството, отнасящо се до брачната връзка, са направени искания, свързани с родителската отговорност, се прилагат правилата за висящ процес, свързани с разпадането на връзката²⁷.

57. Това важи и по делата за издръжка, ако искането е „свързано с производство относно гражданското състояние на лице“ съгласно член 5, точка 2 от Регламент № 44/2001.

58. След постановяването на развода и при спазване на разпоредбите на член 12, параграф 2, буква б) от Регламент № 2201/2003 в производството, отнасящо се до родителската отговорност, се изисква идентичност на предмета и на основанието съгласно член 19, параграф 2 от този регламент²⁸. Що се отнася до искането, свързано със задължение за издръжка, правилата за висящ процес, установени в член 27 от Регламент № 44/2001 и приложими към разглеждания случай, изискват да се провери идентичността на предмета, основанието и страните.

59. Освен това следва да се отбележи, че даденото на първия сезиран съд предимство се запазва, при условие че той не се е отказал от своята компетентност, след като е извършил задължителната проверка по член 17 от Регламент № 2201/2003²⁹ на всеки етап от производството³⁰.

25 C-489/14, EU:C:2015:654. Следва да се отбележи, че това решение е постановено повече от две години след окончателното решение на румънския съд, разглеждано в главното производство. Към тази дата обаче самостоятелният характер на понятието „висящ процес“ вече е установен в редица решения на Съда.

26 Точка 33 от това решение. Тези случаи се определят също и като „квази-висящ процес“ или „лъжлив висящ процес“. Този израз е използван от г-жа А. Vográs в обяснителния доклад към съставената на основание член К.3 от Договора за Европейския съюз Конвенция относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела (ОВ С 221, 1998 г., стр. 27, и по-специално точка 54). Пояснението се отнася до член 11 от Регламент № 1347/2000, който в основната си част е възпроизведен в член 19 от Регламент № 2201/2003, но в опростен вид с единственото изискване делата за развод, унищожаване на брака или законна раздяла да са между същите страни, независимо от тяхното процесуално положение.

27 Вж. в този смисъл *Gaudemet-Tallon*, H. Divorce — Divorce prononcé en France — Introduction — Compétence des tribunaux français — Particularités de l'instance. — JurisClasseur — Droit international, LexisNexis, Paris mars 2017, fascicule 547-10, pt. 135.

28 Относно тълкуването на тези понятия вж. решение от 9 ноември 2010 г., Purrucker (C-296/10, EU:C:2010:665, т. 67 и 68 и цитираната съдебна практика). Вж. също като пример решение от 22 декември 2010 г., Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, т. 68 и 69).

29 Това важи и когато съгласно член 15 от Регламент № 2201/2003 по инициатива на едно от двете съдилища е предпочетена компетентността на съда, който е по-подходящ за разглеждането на делото.

30 Вж., що се отнася до значението на тази проверка по делата за родителска отговорност и за изготвянето на мотивите на решенията по този въпрос, решения от 15 юли 2010 г., Purrucker (C-256/09, EU:C:2010:437, т. 73 и цитираната съдебна практика), и от 15 февруари 2017 г., W и V (C-499/15, EU:C:2017:118, т. 51 и 54). Що се отнася до задължението за извършване на проверки на всички етапи от производството, може да се направи връзка с решение от 12 ноември 2014 г., L (C-656/13, EU:C:2014:2364, т. 58 и цитираната съдебна практика), а също и с дело IQ (C-478/17), понастоящем висящо, което се отнася до условията за прилагане на член 15 от Регламент № 2201/2003. Вж. заключението на генералния адвокат Wathelet по това дело (C-478/17, EU:C:2018:552).

60. Така по делото в главното производство румънският съд е трябвало още в момента на сезирането си да приложи механизма, предвиден за случаите на висящ процес, както по отношение на решението за раздялата на съпрузите, така и по отношение на последиците от него за детето, имащо местопребиваване в Румъния, по силата на пророгацията на компетентност на италианския съд³¹.

61. От решението на Curtea de Apel București (Апелативен съд Букурещ) от 12 юни 2013 г. обаче е видно, че румънският съд е приложил неправилно правото на Съюза³², като е отхвърлил възражението на г-н Liberato за наличие на висящ процес, основано на исковете, отнасящи се до брачната връзка. Всъщност той най-напред се е позовал на румънското национално право, определящо условията за наличие на висящ процес и за сила на пресъдено нещо, след което е постановил, че „[o]т текста на член 19 [от Регламент № 2201/2003], в който поотделно се изброяват трите хипотези за наличие на висящ процес, а именно „делата за развод, законна раздяла или унищожаване на брака между същите страни“, е видно, че двата паралелни иска трябва да споделят само един от трите предмета, а не да имат два отделни предмета измежду изброените изрично и ограничително в текста. [...] [В] разглеждания случай всеки от двата иска има отделен предмет, а именно раздяла на съпрузите в Италия и развод в Румъния, което изключва прилагането на член 19 от Регламент № 2201/2003. Въззивната юрисдикция правилно констатира, че институцията „раздяла на съпрузите“ е непозната в румънската система. Следователно е очевидно, че няма как да е налице „идентичност“ с такъв иск, предявен пред съдилищата на друга държава членка. Дори институцията да беше позната, следва да се посочи, че идентичност между развод и раздяла на съпрузите няма“.

62. Впрочем следва да се отбележи, че възражението за наличие на висящ процес, поддържано от г-н Liberato на всички етапи от производството, се основава на тази пророгация на компетентност, свързана с делото за законна раздяла, а не на правилата, приложими към делата за родителска отговорност или издръжка.

63. В това отношение може да се отбележи, че след като на 19 януари 2012 г. италианският съд постановява решението си, отнасящо се до брачната връзка³³, въпросът дали е налице висящ процес, става много по-труден за анализиране³⁴. Всъщност той може да продължава да бъде поставян по делото за родителска отговорност само поради положителната проверка, която този съд извършва на собствената си компетентност. Считам, че последната може да произтича

31 Съгласно член 12, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 пророгацията на компетентност предполага майката да не е оспорила компетентността на италианския съд (вж. т. 23 от настоящото заключение) и последният да е извършил проверка дали компетентността му е в съответствие с интереса на детето (вж. по аналогия решение от 1 октомври 2014 г., Е., C-436/13, EU:C:2014:2246, т. 44. Да се разглежда във връзка с определение на председателя на Съда от 16 януари 2018 г., РМ, C-604/17, непубликувано, EU:C:2018:10, т. 27—29, и с решение от 19 април 2018 г., Saronaro и Xylina, C-565/16, EU:C:2018:265, т. 23, 24 и 33—35 и цитираната съдебна практика).

32 Вж. бележки под линия 25 и 26 от настоящото заключение.

33 Последиците от постановяването на решението за законна раздяла на съпрузите изглежда не са обсъждани, макар че след тази дата в Румъния са постановени две решения, а именно решението от 3 декември 2012 г. и решението от 12 юни 2013 г., отхвърлящо подадената от г-н Liberato жалба.

34 Всъщност съгласно член 12, параграф 2, буква а) от Регламент № 2201/2003 пророгацията на компетентност се прекратява с влизането в сила на решението за законна раздяла. Освен това, както Съдът отбелязва в решение от 28 юни 2018 г., HR (C-512/17, EU:C:2018:513, т. 59 и цитираната съдебна практика), отнасящо се до тълкуването на член 8, параграф 1 от Регламент № 2201/2003, „законодателят на Съюза е преценил, че съдилищата, които географски са най-близо до обичайно местопребиваване на детето, обикновено са в най-добро положение да преценят какви мерки трябва да се вземат в негов интерес“.

само от тълкуването на разпоредбите на член 12, параграф 2 буква б) от Регламент № 2201/2003³⁵, което според мен трябва да се комбинира с установяването на интереса на детето, обосновал със съгласието на майката пророгацията на компетентност в началото на производството³⁶.

64. При положение че тези условия трябва да бъдат изпълнени, за да се обоснове компетентността на италианския съд да се произнесе по съпътстващия въпрос за признаването на румънското решение, с което състоянието на висящ процес се прекратява, запитващата юрисдикция трябва да провери дали тяхното изпълнение е било проверено³⁷.

65. Предвид всички тези съображения на този етап трябва да се уточни какви са последиците, които трябва да бъдат изведени от неспазването на правилата за висящ процес, с оглед на обстоятелствата по делото в главното производство.

Б. Последиците от неспазването на правилата за висящ процес

66. Още в самото начало следва да се посочи спецификата на обстоятелствата по делото в главното производство. Всъщност първият сезиран съд, пред който са висящи едни и същи искания между едни и същи страни³⁸, трябва да се произнесе по съпътстващ въпрос за признаване на окончателното решение, постановено от съда, пред който искът е предявен по-късно.

67. Следователно, само поради тази причина, подходът на Съда, възприет в решение от 22 декември 2010 г., *Mercredi*³⁹, съгласно който в случай на висящ процес решение по дело за родителска отговорност, постановено от съд, пред който искът е предявен по-късно, в нарушение на задължението за спиране на производството⁴⁰, не „зас[яга]“ решението, което трябва да бъде постановено от първия сезиран съд⁴¹, не може да се приложи по делото в главното производство, противно на поддържаното от Европейската комисия. Всъщност в точка 67 от решение от 22 декември 2010 г., *Mercredi*⁴², Съдът посочва, че спорното решение, постановено от съда, пред който искът е предявен по-късно, не е влязло в сила. Освен това несигурността относно местопребиваването на детето и припокриването с производството, с което се иска неговото връщане, също обосновават специалния подход, възприет по това дело.

68. Следователно по делото в главното производство въпросът за нарушаването на правилата за висящ процес трябва да се разгледа в светлината на основанията за непризнаване, установени в регламенти № 2201/2003 и № 44/2001.

35 Съдът не се е произнесъл изрично по прилагането на тази разпоредба. Вж. в същия смисъл заключението на генералния адвокат Wathelet по дело IQ (C-478/17, EU:C:2018:552, т. 45). Това тълкуване може да произтича от коментара на *Pataut, É. et Gallant, E.* Article12: Prorogation of jurisdiction. — In: Magnus, U. et Mankowski, P., *European Commentaries on Private International Law*, Brussels IIbis Regulation, vol. IV, Sellier European Law Publishers, Otto Schmidt, Köln, 2017, pt. 41 (p. 160). Тази хипотеза не е предвидена от *Joubert, N.* Autorité parentale — Conflits de juridictions. — *JurisClasseur — Droit international*, LexisNexis, Paris mars 2009, fascicule 549-20, pt. 44.

36 Този анализ трябва да бъде разгледан във връзка с анализа, изложен в решенията от 1 октомври 2014 г., E. (C-436/13, EU:C:2014:2246, т. 45—47 и 49), и от 15 февруари 2017 г., W и V (C-499/15, EU:C:2017:118, т. 51 и 52).

37 Според мен от решението, постановено от последния италиански съд, трябва ясно да се вижда, че същият се произнася след проверка, извършена с оглед на най-добрия интерес на детето, на пророгацията на компетентност, приета след сезирането на първия италиански съд през 2007 г.

38 Да припомним, че по делата за издръжка се изисква да е налице идентичност на страните. Що се отнася до иска, свързан с брачната връзка, италианският съд е постановил окончателно решение.

39 C-497/10 PPU, EU:C:2010:829.

40 Вж. точки 68 и 69 от това решение.

41 Вж. точка 70 от посоченото решение.

42 C-497/10 PPU, EU:C:2010:829.

69. В рамките на висящото производство, което вече не се отнася до раздялата на съпрузите⁴³, запитващата юрисдикция правилно е приела, че сред основанията за непризнаване, предвидени от Регламент № 2201/2003, трябва да се анализира само критерият за явно противоречие с обществения ред на държавата членка, в която се иска признаването на решението по дело за родителска отговорност⁴⁴, съдържащ се в член 23, буква а) от Регламент № 2201/2003, в комбинация с член 24 от този регламент. Всъщност последният изключва прилагането на критерия за обществен ред към правилата относно компетентността, визирани в членове 3—14 от посочения регламент.

70. Съдът вече е разгледал подобен въпрос в решение P.

71. Разликите между обстоятелствата по това дело⁴⁵ и обстоятелствата по делото в главното производство според мен не изглеждат непреодолими, доколкото, от една страна, решението на Съда се отнася до връзката между правилата относно компетентността или координацията на паралелни производства и тези, които позволяват да се откаже признаване на решения, постановени в дадена държава членка, и от друга страна, то се основава на общи принципи, възпроизведени почти дословно в решение от 16 юли 2015 г., *Diageo Brands*⁴⁶.

72. В решение P Съдът подчертава волята си да възприеме същата ограничителна концепция за основанията за възразяване срещу признаването на решение, като се позовава на тази, възприета в случаи на прилагане на Регламент № 44/2001, което обосновава — навреме за делото по главното производство, поради двата приложими регламента — да се счита, че това решение трябва да послужи като основа за отговора на поставените от запитващата юрисдикция преюдициални въпроси.

73. Съдът припомня, от една страна, че „съгласно съображение 21 от Регламент[...] [№ 2201/2003] в него е заложена концепцията, че признаването и изпълнението на решения, постановени в държава членка, се основават на принципа на взаимно доверие и основанията за непризнаване се ограничават до необходимия минимум“⁴⁷, и от друга страна, че „[в] тази система член 23 от Регламент № 2201/2003, който обявява основанията, на които може да не се признае съдебно решение в областта на родителската отговорност, трябва да се тълкува стриктно, тъй като е пречка за постигането на една от основните цели на този регламент“⁴⁸.

43 Относно липсата на противоречие между решение за развод и решение за законна раздяла вж. обяснителния доклад на г-жа A. Borgás, цитиран в бележка под линия 26, и по-специално точка 71.

44 Същото важи и по делата за издръжка. Приложими са член 34, точка 1 и член 35, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001.

45 Спорното решение е постановено от първия сезиран съд. Спорът се отнася до местопребиваването на детето и следователно до компетентността на този съд и твърдението, че той е постановил решението си в нарушение на задълженията по член 15 от Регламент № 2201/2003.

46 C-681/13, EU:C:2015:471, т. 40—42 и 44.

47 Точка 35 от решение P.

48 Точка 36 от решение P. Съвсем наскоро Съдът припомня в решение от 15 февруари 2017 г., W и V (C-499/15, EU:C:2017:118, т. 50 и цитираната съдебна практика), че принципът на взаимно признаване на съдебните решения е „крайъгълен камък за създаването на действително пространство на правосъдие“ — понятия, произтичащи от съображение 2 на Регламент № 2201/2003.

74. Тези цели и принципи дават основание на законодателя на Съюза да установи в член 24 от Регламент № 2201/2003 забрана за каквото и да било преразглеждане на компетентността на съда на държавата членка⁴⁹ и „даже изрично [да уточни], че член 23, буква а) от Регламента не може да се използва, за да се преразглежда този въпрос“⁵⁰, като визира членове 3—14 от този регламент⁵¹. Този принцип, който не може да се дерогира пряко или косвено, произтича и от уеднаквяването на правилата относно компетентността и от презумпцията за надлежността на проверката на тези правила, която съдът извършва при сезирането си.

75. С оглед на всички тези съображения в решение Р Съдът разширява обхвата на забраната за прилагането на критерия, изведен от противоречието с обществения ред в държавата членка, в която се иска признаването, към член 15 от Регламент № 2201/2003⁵².

76. Същевременно, макар член 19 от този регламент, както и член 15, да е включен в глава II от посочения регламент, озаглавена „Компетентност“, той не допълва специалните разпоредби за определяне на компетентност в раздели 1 и 2, тъй като се намира в раздел 3 относно „[о]бщи[те] разпоредби“.

77. Независимо от това считам, че подходът, възприет в решение Р, трябва да се приложи. Всъщност, когато при разглеждането на съпътстващо искане за признаване първият сезиран съд проверява дали правилата за висящ процес са приложени правилно от съда, пред който искът е предявен по-късно, и съответно причините, поради които той не се е отказал от своята компетентност, първият сезиран съд преразглежда извършената от последния проверка на собствената му компетентност. Член 24 от Регламент № 2201/2003 обаче му забранява това.

78. Освен това поради изложените по-горе условия за прилагане на правилата относно компетентността това преразглеждане не може да се сведе само до проверка на датите на сезиране. Следователно преценката на това доколко сериозно е неспазването на тези правила на етапа на признаването на решението, може да се окаже също толкова проблематична. Всъщност особено в дела за родителска отговорност и в случаи на пророгация на компетентност е възможна хипотеза, в която след обмен между съдилища първият сезиран съд се отказва от компетентност, по-специално поради критериите за компетентност, а именно близостта с местопребиваването и интереса на детето⁵³.

79. Освен това, както Съдът припомня в решение Р, „съдът на държавата, в която се иска признаване, не може да откаже признаването на съдебно решение, постановено в друга държава членка, единствено по съображение че според него в това съдебно решение е приложено неправилно националното право или правото на Съюза“⁵⁴. Така според мен трудно може да се

49 Тази забрана се съдържа в повечето регламенти, тъй като е неразривно свързана с принципа на взаимно доверие. Вж. по-специално член 45, параграф 3 от Регламент № 1215/2012, както и член 39 от регламенти 2016/1103 и 2016/1104. За Съда това е основополагащ принцип, вж. решение от 28 март 2000 г., Krombach (C-7/98, EU:C:2000:164, т. 31).

50 Вж. точка 42 от решение Р.

51 По това споменаване текстът на този член се различава от текста на член 35, параграф 3 от Регламент № 44/2001, който е формулиран общо: „[...] не може да бъде преразглеждана компетентността на съда на държавата членка по произход. Критерият за публична политика, посочен в член 34, точка 1, не може да се прилага по отношение на правилата относно компетентността“.

52 Вж. точка 45 от решение Р.

53 Вж. решение от 28 юни 2018 г., HR (C-512/17, EU:C:2018:513, т. 59 и цитираната съдебна практика).

54 Вж. точка 46 от решение Р, в която се припомня едно постоянно правило, изведено от забраната за преразглеждане на решения (вж. по-специално член 36 и член 45, параграф 2 от Регламент № 44/2001, както и член 26 от Регламент № 2201/2003).

обоснове подход, при който нерешаването на спора за подсъдност⁵⁵ в случай на паралелни производства се третира по-строго от неизвършването на проверка на компетентността⁵⁶ или от допуснатите по този повод грешки, които не подлежат на преразглеждане в съответствие с разпоредбите на член 24 от Регламент № 2201/2003 и на редица други европейски регламенти.

80. С оглед на всички тези съображения стигам до извода, че независимо от липсата на изрично споменаване на член 19 от Регламент № 2201/2003 в член 24 от този регламент, последният трябва да се тълкува в смисъл, че забраната за преразглеждане на компетентността на съда, който е постановил решението, се прилага и в случай на нарушение на правилата за висящ процес⁵⁷.

81. Що се отнася до исканията за издръжка, следва да се отбележи, че от текста на член 35, параграф 3 от Регламент № 44/2001 не произтичат никакви трудности в това отношение⁵⁸.

82. С оглед на всички тези съображения предлагам на Съда да постанови, че член 35, параграф 3 от Регламент № 44/2001 и член 24 от Регламент № 2201/2003 трябва да се тълкуват в смисъл, че забраняват нарушаването на правилата за висящ процес, установени в член 27 от Регламент № 44/2001 и в член 19 от Регламент № 2201/2003, от съда, пред който искът е предявен по-късно, да представлява основание за непризнаване на постановеното от него решение поради противоречие с обществения ред на държавата членка, в която се иска признаването.

83. От съображения за изчерпателност искам да уточня, че ако се приеме, че критерият за обществен ред е приложим, решение Р поставя — и в този случай — ограничения, които следва да бъдат препотвърдени⁵⁹.

84. Всъщност това решение се основава на принципите, многократно обявявани по повод тълкуването на основанията за непризнаване, фигуриращи в редица регламенти, в които се урежда свободното движение на съдебни решения⁶⁰, както и на изискването на законодателя на Съюза да се вземе предвид „най-добрия[т] интерес на детето“⁶¹ в случай на отказ да се признае решение по дело за родителска отговорност, като същевременно отчита постоянната възможност за изменение на решенията, засягащи детето.

85. Следователно трябва отново да се постанови, че „член 23, буква а) от Регламент № 2201/2003 трябва да се тълкува в смисъл, че когато не е налице явно нарушение — предвид най-добрия интерес на детето — на правна норма, считана за съществена в правния ред на държава членка, или на право, признато като основно в нейния правен ред, тази разпоредба не позволява на съда

55 Формулировка, използвана в решения от 16 юли 2009 г., *Nadadi* (C-168/08, EU:C:2009:474, т. 56), и от 9 октомври 2014 г., C (C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, т. 37).

56 Вж. като пример в това отношение решение Р и решение от 15 февруари 2017 г., *W и V* (C-499/15, EU:C:2017:118). Вж. също коментарите на *Joubert*, N. La résidence de l'enfant du divorce face à la demande de modification de la décision relative à la garde et aux aliments. — *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Paris 2018, 138—142, pt. 9 (p. 140—141).

57 Предвид значението на този въпрос, както и на въпроса, разгледан в решение Р, може да се направи предложение за изменение на този член 24 по повод преработването на Регламент № 2201/2003. Може да се констатира, че промяна на правилата относно компетентността не е направена нито в първоначалния проект, а именно предложението за Регламент на Съвета относно компетентността, признаването и изпълнението на решения по брачни въпроси и въпроси, свързани с родителската отговорност, и относно международното отвлечане на деца (COM(2016) 411 окончателен), нито в законодателната резолюция на Европейския парламент от 18 януари 2018 г. по това предложение, достъпна на следния интернет адрес: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0017+0+DOC+XML+V0//BG>. Относно последните обсъждания в Съвета на Европейския съюз във връзка с този проект вж. *Bulletin Quotidien Europe* № 12033, *Agence Europe*, 5 юни 2018 г., стр. 2.

58 Вж. бележка под линия 51 от настоящото заключение.

59 Вж. точки 35—39 от това решение и решение от 16 юли 2015 г., *Diageo Brands* (C-681/13, EU:C:2015:471), цитирано в точки 37 и 39 от решение Р, което позволява същият подход да се възприеме и в делата за издръжка, уредени с Регламент № 44/2001.

60 Вж. като скоросен пример отнасящото се до Регламент № 44/2001 решение от 25 май 2016 г., *Meroni* (C-559/14, EU:C:2016:349, т. 38—42 и цитираната съдебна практика).

61 Вж. точка 39 от решение Р. Вж. също точка 93 от настоящото заключение.

на тази държава членка, който смята, че въпросите относно упражняването на родителските права по отношение на дадено дете са от неговата компетентност, да откаже да признае решението на съд на друга държава членка, който се е произнесъл относно упражняването на родителските права по отношение на това дете“⁶².

86. Запитващата юрисдикция счита, че нарушаването на правилата за висящ процес — предвид функцията им в системата за автоматично признаване на решенията в рамките на Съюза — засяга принцип на процесуалния обществен ред, гарантиращ движението на решенията.

87. Подобна квалификация обаче не може да бъде възприета, защото тези правила не са сравними по значение с правилата, които Съдът възприема, за да постанови, че признаването на решението би засегнало процесуалния обществен ред на Съюза⁶³. Такава преценка следва да е в съответствие с изложените по-горе принципи, а именно ограничаването на основанията за непризнаване, установени в член 23 от Регламент № 2201/2003, използването на клаузата за обществен ред само в изключителни случаи и забраната съдът на държавата членка, в която се иска признаването, да откаже да признае решение, постановено в друга държава членка, единствено по съображение, че според него правото на Съюза е приложено неправилно.

88. Осъзнавам напълно въздействието на моя анализ в добре познатия контекст на инструментализиране на правилата за висящ процес, насърчавано с широкия набор от правила относно компетентността, които Регламент № 2201/2003 предоставя, особено в случаите на сезиране на съд на държава членка, чието право не позволява незабавно подаване на молба за развод⁶⁴.

89. Освен това може да се поддържа, че поради твърде голямото значение на подхода, което не може да се ограничи до регламентите, приложими в областта на семейното право, стълбовете, на които стъпва принципът на автоматично признаване на съдебните решения, може да бъдат сериозно разклатени от несанкционирането на нарушението на императивна норма, включена в редица европейски регламенти.

90. Същевременно подобно опасение не може да бъде прието, при положение че тези регламенти се основават именно на сътрудничеството, както и на взаимното доверие между съдилищата на държавите членки, и че възприетата логика трябва да бъде същата като тази, която стои в основата на признаването и изпълнението на съдебните решения, постановени във всяка държава членка⁶⁵.

91. Следователно по принцип не е мислимо случаите на неспазване на правилата за висящ процес да се умножават, още повече че за разлика от румънския съд по делото в главното производство съдилищата на държавите членки са запознати с тълкуването на член 19, параграф 1 от Регламент № 2201/2003 от 2015 г. насам и напред ще разполагат — благодарение на делото в главното производство — с допълнителното тълкуване на Съда, отнасящо се до условията и реда за прилагане на правилата за висящ процес в семейните спорове⁶⁶.

62 Вж. точка 53 от решение P.

63 Вж. решения от 28 март 2000 г., Krombach (C-7/98, EU:C:2000:164), и от 2 април 2009 г., Gambazzi (C-394/07, EU:C:2009:219), което трябва да се разглежда във връзка с решение от 25 май 2016 г., Meroni (C-559/14, EU:C:2016:349).

64 Вж. примери за тактики за отлагане, които извличат полза от приравняването на раздялата с развода, и за забавяне на разглеждането на молбите за развод, произтичащо от правилото за висящ процес, в *Vononi*, A. La compétence internationale en matière de divorce, quelques suggestions pour une (improbable) révision du règlement Bruxelles II bis. — *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Paris 2017, 511–534, p. 528–530 (sous a), както и препратката в бележка под линия 80 към коментара на *Mankowski*, P. Article 19: Lis pendens and dependent actions. — In: Magnus, U. et Mankowski, P., *op.cit.*, pt. 37 (p. 249–250).

65 Вж. в този смисъл решение от 16 юли 2015 г., Diageo Brands (C-681/13, EU:C:2015:471, т. 40).

66 Това тълкуване трябва да се комбинира с вече постановените от Съда решения по Регламент № 4/2009, приложим по делата за издръжка, считано от 18 юни 2011 г.

92. Освен това трябва да се подчертае предоставената на съдилищата възможност да предотвратяват присъщите за конфликтите на производства трудности благодарение на съдебното сътрудничество и на диалога между съдилищата, описани по-горе⁶⁷, черпейки идеи от разпоредбите на член 29, параграф 2 от Регламент № 1215/2012, както и на член 17 от регламенти 2016/1103 и 2016/1104⁶⁸.

93. Поддържам също така, че в делата за родителска отговорност, с оглед на най-добрия интерес на детето, който трябва да направлява всяко решение⁶⁹, преодоляването на трудностите, свързани с признаването на решенията, е задължително. В този смисъл по делото в главното производство щеше да е уместно да се позволи на Съда да се произнесе на по-ранен етап⁷⁰ по условията за наличие на висящ процес. Освен това можеше да се помисли за прилагане на процедурата по член 15 от Регламент № 2201/2003 по искане на една от страните или по инициатива на някое от съдилищата⁷¹.

94. Впрочем, ако при изключителни обстоятелства нарушаването на правилата за висящ процес произтича от непознаването на приложимите регламенти и на практиката на Съда или води до накърняване на процесуални права от по-висш порядък като например онези, които гарантират на родителя, при когото детето не живее⁷², възможност да изложи доводите си, както и спазването на разумни срокове за постановяване на решение, в такъв случай според мен позоваването на основанието за непризнаване, изведено от обществения ред на държавата членка, в която се иска признаването, съдържащ основните признати от правото на Съюза права, би било оправдано.

95. Накрая, следва да се припомни, че Комисията може да обмисли възможността да започне производство за установяване на неизпълнение на задължения от държава членка⁷³ в случай на неправилно прилагане на националното право или на правото на Съюза и на недостатъци в установената във всяка държава членка система от способности за съдебна защита, допълнена с механизма на производството за преюдициално запитване по член 267 ДФЕС, който трябва да се приложи, за да се възпрепятства последващото нарушаване на обществения ред⁷⁴.

67 Вж. точка 50 от настоящото заключение.

68 Вж. по този въпрос изключително интересните предложения на *Niboyet, M.-L. et Geouffre de la Pradelle, G. Droit international privé*. 6. ed., Librairie générale de droit et de jurisprudence, Collection „Manuels“, Paris 2017, pt. 621 et 622 (p. 424—426).

69 Вж. например, относно ограниченията за спиране на производството поради наличие на висящ процес, установени от Съда в случай на липса на отговор от страна на първия сезиран съд, решение от 9 ноември 2010 г., *Purgucker* (C-296/10, EU:C:2010:665, т. 82—84). Вж. също така по-категорично утвърждаване на този принцип в проекта на Съвета за преработване на Регламент № 2201/2003, цитиран в бележка под линия 57 от настоящото заключение.

70 Трябва да се отбележи, че в разглеждания случай, що се отнася до исканията, свързани с родителската отговорност и издръжката на дете, родено през февруари 2006 г. и живеещо в Румъния от октомври 2006 г., производството в Италия е висящо от единадесет години (първото решение по същество след сезирането през май 2007 г. е постановено през юли 2013 г. след отлагане на делото за януари 2012 г.), и че спорът се отнася до признаването на решение, постановено в Румъния, и влязло в сила преди пет години (12 юни 2013 г.).

71 Вж. по-специално за припомняне на общите принципи в случай на прилагане на член 15 от Регламент № 2201/2003 решение от 27 октомври 2016 г., *D.* (C-428/15, EU:C:2016:819, т. 43).

72 Да се разгледа във връзка с точка 44 от решение от 28 март 2000 г., *Krombach* (C-7/98, EU:C:2000:164), съгласно която „използването на клаузата за обществен ред трябва да се счита за възможно в изключителните случаи, когато гаранциите, съдържащи се в законодателството на държавата на произход и в Конвенцията [от 27 септември 1968 г. относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела, изменена с последващите конвенции за присъединяването на новите държави членки към тази конвенция,] не са достатъчни, за да защитят ответника от очевидно нарушение на правото му на защита пред съда, който е постановил решението, както е признато от [Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г.]“, и с решение от 25 май 2016 г., *Meroni* (C-559/14, EU:C:2016:349, т. 44—46 и цитираната съдебна практика).

73 Вж. решение от 16 юли 2015 г., *Diageo Brands* (C-681/13, EU:C:2015:471, т. 55).

74 Вж. решение от 25 май 2016 г., *Meroni* (C-559/14, EU:C:2016:349, т. 47 и цитираната съдебна практика).

IV. Заключение

96. С оглед на изложените по-горе съображения предлагам на Съда да отговори на поставените от Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд, Италия) преюдициални въпроси по следния начин:

„Член 35, параграф 3 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела и член 24 от Регламент (ЕО) № 2201/2003 на Съвета от 27 ноември 2003 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с които се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000, трябва да се тълкуват в смисъл, че забраняват нарушаването на правилата за висящ процес, установени в член 27 от Регламент № 44/2001 и в член 19 от Регламент № 2201/2003, от съда, пред който искът е предявен по-късно, да представлява основание за непризнаване на постановеното от него решение поради противоречие с обществения ред на държавата членка, в която се иска признаването“.